

О. Л. Богашко
О. П. Кірдан
С. М. Подзігун

**УПРАВЛІННЯ
МІЖНАРОДНИМ
БІЗНЕСОМ**

м. Умань

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМ БІЗНЕСОМ

Навчальний посібник

Укладачі: О. Л. Богашко, О. П. Кірдан, С. М. Подзігун

Умань
Візаві
2021

УДК 005.7:339.9(075.8)

У66

Рецензенти:

Новак І. М., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Уманського національного університету садівництва;

Пенькова О. Г., доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри маркетингу Уманського національного університету садівництва;

Білошкурський М. В., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 6 від 23 листопада 2021 року)

Управління міжнародним бізнесом : навч. посіб. ; МОН України, У66 Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.: О. Л. Богашко, О. П. Кірдан, С. М. Подзігун. – Умань : Візаві, 2021. – 200 с.

Навчальний посібник відповідає навчальній програмі дисципліни «Управління міжнародним бізнесом». У посібнику розглянуті теоретичні та практичні аспекти управління міжнародним бізнесом. Передбачено системне, логічне пояснення закономірностей та об'єктивних засад формування і розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобалізації. Особливу увагу приділено питанням ролі культури, етики й соціальної відповідальності, а також стратегічному менеджменту та маркетингу в управлінні міжнародним бізнесом.

Навчальний посібник розрахований на здобувачів закладів вищої освіти, аспірантів, викладачів, слухачів бізнес-шкіл та інститутів підвищення кваліфікації, фахівців у сфері менеджменту та міжнародного бізнесу.

УДК 005.7:339.9 (075.8)

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА.....	6
ЧАСТИНА І. МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	7
РОЗДІЛ І. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	7
1.1. Сутність, еволюція та форми міжнародного бізнесу.....	7
1.2. Глобалізація світового господарства як об'єктивна основа розвитку міжнародного бізнесу.....	22
1.3. Перспективи розвитку міжнародного бізнесу.....	25
РОЗДІЛ ІІ. ПРАВОВІ, ПОЛІТИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ.....	34
2.1. Типологія правових систем.....	34
2.2. Правове регулювання та економічні режими міжнародного бізнесу.....	36
2.3. Детермінанти політичного середовища міжнародного бізнесу.....	40
РОЗДІЛ ІІІ. СВІТОВІ РИНКИ І ЦЕНТРИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ.....	45
3.1. Характеристика ринку Північної Америки: США, Канада, Мексика, Гренландія, країни Центральної Америки та Карибського басейну.....	45
3.2. Характеристика ринку країн Західної Європи. Ринки країн Східної та Центральної Європи.....	48
3.3. Характеристика ринку країн Азії.....	50
3.4. Характеристика ринку країн Африки та Близького Сходу.....	59
3.5. Характеристика ринку країн Південної Америки.....	61
РОЗДІЛ ІV. РОЛЬ КУЛЬТУРИ У ФОРМУВАННІ ТА РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ.....	63
4.1. Роль культури в управлінні міжнародним бізнесом.....	63
4.2. Культура та її детермінанти.....	65
4.3. Моделі крос-культурної поведінки в бізнесі.....	75

РОЗДІЛ V. ЕТИКА ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В УПРАВЛІННІ МІЖНАРОДНИМ БІЗНЕСОМ.....	80
5.1. Сутність етики та соціальної відповідальності в міжнародному бізнесі.....	80
5.2. Управління етикою поведінки в зарубіжних країнах.....	83
5.3. Управління соціальною відповідальністю компаній, що ведуть бізнес в зарубіжних країнах.....	84

ЧАСТИНА II. ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ..... 88

РОЗДІЛ VI. ОРГАНІЗАЦІЙНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ НА ЕТАПІ ВХОДЖЕННЯ НА МІЖНАРОДНИЙ РИНОК.....	88
6.1. Мотиви виходу фірми (підприємства) на міжнародні ринки.....	88
6.2. Функції менеджменту, принципи і методи управління міжнародною діяльністю фірми (підприємства).....	91
6.3. Організаційна структура менеджменту міжнародної діяльності на рівні фірми (підприємства).....	95

РОЗДІЛ VII. ПОШУК І ОЦІНКА ЗАКОРДОННИХ ПАРТНЕРІВ.....	98
7.1. Ділове партнерство в міжнародному бізнесі.....	98
7.2. Поняття і види торгово-посередницьких операцій.....	99
7.3. Класифікація фірм, діючих на світовому ринку.....	105
7.4. Головні критерії вибору ділових партнерів.....	114

РОЗДІЛ VIII. СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ.....	120
8.1. Стратегія та стратегічне планування міжнародного бізнесу.....	120
8.2. Процес вибору стратегії міжнародного бізнесу.....	123
8.3. Стратегія експортної діяльності.....	127
8.4. Стратегія імпоротної діяльності.....	131
8.5. Міжнародні стратегічні альянси: визначення, переваги, ризики, синергія.....	134

РОЗДІЛ IX. УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В МІЖНАРОДНИХ ФІРМАХ (ПІДПРИЄМСТВАХ).....	139
9.1. Управління персоналом як особлива, специфічна функція менеджменту в міжнародних фірмах (підприємствах).....	139
9.2. Навчання та підвищення кваліфікації, розвиток персоналу.....	142

9.3.	Роль і місце мотивації в формуванні внутрішньої системи менеджменту.....	144
9.4.	Оцінка та контроль якості персоналу, як система зворотного зв'язку, що забезпечує досягнення стратегічних цілей на міжнародних ринках.....	146
РОЗДІЛ X. РОЛЬ МАРКЕТИНГУ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ.....		149
10.1.	Специфіка та управління маркетинговою діяльністю на міжнародних ринках.....	149
10.2.	Міжнародний маркетинг та його основні напрямки.....	150
10.3.	Об'єкти маркетингового дослідження.....	152
10.4.	Вплив факторів зовнішнього середовища на організацію та вибір методів маркетингових досліджень на міжнародних ринках.....	156
РОЗДІЛ XI. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ КОНТРАКТ З КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ. ПРОЦЕДУРИ УКЛАДАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ДОГОВОРІВ.....		160
11.1.	Управління контрактною діяльністю та практика ведення комерційних переговорів.....	160
11.2.	Процедура укладення зовнішньоекономічного договору (контракту).....	164
11.3.	Види договорів (контрактів) купівлі-продажу товарів.....	167
11.4.	Зміст та структура зовнішньоекономічного договору (контракту).....	171
РОЗДІЛ XII. ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В СИСТЕМІ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ.....		178
12.1.	Особливості функцій менеджменту в БНК.....	178
12.2.	Специфіка планування та рівні прийняття рішень в БНК.....	181
12.3.	Культура міжнародних корпорацій і управління персоналом.....	185
12.4.	Особливості комунікацій і контролю в БНК.....	189
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....		193

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушків Б. М., Черничинець С. П. Корпоративне управління : навч. посіб. : [рек МОН України як навч. посіб. для студ. ВНЗ], Тернопільський НЕУ, Тернопільський НТУ імені Івана Пулюя. Київ : Кондор, 2011. 526 с.
2. Беднарчук, М. С., Полікарпов І. С. Біржові товари : підручник : затв. МОН України. 2-ге вид., стереотипне. Львів : «Магнолія-2006», 2018. 348 с.
3. Богашко О. Л. Основи зовнішньоекономічної діяльності: навч. посібник : рек. МОН України як навч. посібник для студ. ВНЗ. Умань : Сочінський, 2010. 373 с.
4. Богашко О. Л. Проблеми національної конкурентоспроможності та пріоритети зовнішньоекономічної діяльності України. *Збірник наукових праць Уманського державного аграрного університету* / Редкол. : П. Г. Копитко (відп. ред.) та ін. Вип. 65. Ч. 2: Економіка. Умань : УДАУ, 2007. С. 50–56.
5. Богашко О. Л. Аналіз досвіду США, Латвії, Польщі щодо запровадження стратегічного планування. *Збірник матеріалів ІХ Всеукраїнської студентської наукової конференції «Формування сучасної стратегії підприємницької діяльності»* (25 листопада 2006). К. : Вид-во Європ. ун-ту. 2006. С. 3–7.
6. Богашко О. Л. Теоретичні аспекти дослідження конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. Випуск 1 (25). Донецьк, 2014. С. 32–37.
7. Богашко О. Л. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств в умовах глобалізації міжнародної економіки. *Актуальні питання економічних наук* : збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 12-13 червня 2015 року) / Східноукраїнський інститут економіки та управління : у двох частинах. Запоріжжя : ГО «СІЕУ», 2015. Ч. 2. С. 126–128.

8. Богашко О. Л. Перспективи впровадження принципів розумної спеціалізації ЄС в українську практику державного регулювання інноваційного розвитку. *Економічні горизонти*. 2018. № 3(6). С. 4–17. DOI: 10.31499/2616-5236.3(6).2018.156311.
9. Богашко О. Л. Підготовка конкурентоспроможних фахівців в умовах глобалізації світового ринку праці. *Сучасна освіта – доступність, якість, визнання* : збірник наукових праць міжнародної науково-методичної конференції, 14–15 листопада 2018 року, м. Краматорськ / під заг. ред. д-ра техн. наук., проф. С. В. Ковалевського. Краматорськ : ДДМА, 2018. С. 27–30.
10. Богашко О. Л. Глобальні тенденції розвитку міжнародної торгівлі та кон'юнктура світових ринків товарів і послуг. *Розвиток міжнародної торгівлі в умовах глобальних економічних дисбалансів* : матеріали виступів Всеукраїнського форуму з проблем міжнародних економічних відносин (11 квітня 2019 року). Житомир : ЖДТУ, 2019. С. 27–30 (Електронне видання).
11. Богашко О. Л. Управління діловою кар'єрою на підприємстві. Актуальні соціально-економічні проблеми держави і регіонів. Збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 50-річчю факультету економіки та менеджменту ДонНТУ. Т.4. Секція IV: Теорія і практика сучасного менеджменту (13-14 травня 2019 р., м. Покровськ) / уклад. Мирошніченко Г. Б. Покровськ : ДонНТУ, 2019. С. 24–26.
12. Богашко О. Л. Управління підприємствами на засадах системного підходу. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених за тематикою «Сучасні комп'ютерні системи та мережі в управлінні» : збірка наукових праць / Під редакцією Г. О. Райко. Херсон : ФОП Вишемирський В. С., 2019. С. 218–220.
13. Богашко О. Л. Технологічний прогрес та зміна структури зайнятості, як серйозні виклики для сучасного ринку праці.

- Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції «Європейський вектор модернізації економіки : креативність, прозорість та сталий розвиток». Харків : ХНУБА, 2020. С. 302–304.
14. Богашко О. Л. Використання сучасних цифрових технологій у маркетингу. *Актуальні проблеми маркетингового менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки* [Електронне видання] : матеріали VIII Міжнародної наук.-практ. конф. здобувачів та молодих вчених (Луцьк, 26 березня 2021 р.) / відп. ред. Войтович С. Я. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2021. С. 309–311.
 15. Богашко О. Л. Інновації як фактор конкурентоспроможності економіки держави в умовах світової глобалізації. *Трансформація податкової та обліково-аналітичної систем в контексті сучасних кризових явищ* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці (Україна, 20 травня 2021 р.). Чернівці : Технодрук, 2021. С. 335–338.
 16. Божкова В. В., Мельник Ю. М. Реклама та стимулювання збуту : навч. посібник : рек. МОН України для студ. ВНЗ. 2-ге вид., стереотипне. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 200 с.
 17. Внешнеэкономическая деятельность предприятия. Основы. Учебник для вузов. Под ред. проф. Стровского Л. Е. М., Закон и право. ЮНИТИ. 1996. С. 408.
 18. Горін Н. В. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності : Навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] К. : Знання, 2008. 330 с.
 19. Гріффін Р., Пастей М. Міжнародний бізнес. 4-те вид. / пер. з англ. під ред. А. Г. Медведєва. СПб. : Питер, 2006. 1088 с.
 20. Дідківський М. І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : Навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К. : Знання, 2006. 462 с.
 21. Дроздова Г. М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К. : ЦУЛ, 2002. 172 с.

22. Збірник завдань з навчальної дисципліни «Міжнародний менеджмент» для студентів спеціальності 8.03050801 «Фінанси і кредит» усіх форм навчання / укл. Л. Ф. Кондусова, О. В. Гаврильченко. Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 40 с.
23. Зюкова І. О. Технології маркетингових досліджень : навчальний посібник. Львів : «Магнолія 2006», 2018. 385 с.
24. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Верховна Рада України*. Офіц. вид. К. : Преса України, 1997. 80 с.
25. Кириченко О. А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності : Підручник. [для студ. вищ. навч. закл.]. К. : Знання, 2005. 493 с.
26. Круп'як Л. Б. Управління трудовими ресурсами організації : навчальний посібник : [рек. МОНмолодьспорту України як навч. посіб. для студ. ВНЗ]. К. : Кондор, 2013. 276 с.
27. Менеджмент організації : навч. посіб. / авт.–упоряд. Богашко О. Л., Кірдан О. Л., Кірдан О. П. Умань : ВПЦ «Візаві», 2019. 218 с.
28. Міжнародна торгівля : підручник : рек. МОН України як навч. посібник для студ. ВНЗ / Ю. Г. Козак, Т. Спорек, Е. Молендовські [та ін.] ; за ред. Ю. Г. Козака, Т. Спорєка, Е. Молендовського ; МОН України, Одеський нац. економічний ун-т, Економічний ун-т у Катовіцах, Економічний ун-т у Кракові. Вид. 5-те, переробл. та допов. Катовіце ; Краков ; Київ : Центр учбової літератури, 2018. 272 с.
29. Міжнародний бізнес : навч. посібник / під заг. ред. Т. В. Орєхової. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 425 с.
30. Міжнародний бізнес : підручник. / за ред. Проф. В. А. Вергуна. К. : ВАДЕКС, 2014. 810 с.
31. Митне обслуговування транспортних перевезень : [навч. посібник : рек. МОН України як навч. посібник для студ. ВНЗ] / А. О. Босак, О. Ю. Григор'єв, О. С. Скибінський, А. В. Тодошук. Львів : Новий Світ-2000, 2018. 474 с.

32. Официальные правила интерпретации торговых терминов МТП. Incoterms 2000. К.: ООО «ЕвроТрейдКонсалтинг», 2000. 230 с.
33. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Entrepreneurship, trade and exchange activity : підручник / за ред. проф. І. М. Сотник, д.е.н. проф. Л. М. Таранюка. Суми : Університетська книга, 2018. 572 с.
34. Про зовнішньоекономічну діяльність. Закон від 16 квітня 1991 р. *Верховна Рада України*. Офіц. вид. К. : Інститут законодавства Верховної Ради України (ІЗВР), 1997. №1. С. 333–367.
35. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті. Закон України від 23 вересня 1994 року. *Верховна Рада України*. Офіц. вид. К. : Відомості Верховної Ради, 1994. №40. С. 364.
36. Про митний тариф України. Закон від 5 квітня 2001 р. № 2371-ІІІ. *Офіційний вісник України*. 2001. №18. Кн. 1. С. 240–250.
37. Прийняття управлінських рішень : навч. посібник : рек. МОН України для студ. ВНЗ / Ю. Є. Петруня, В. Б. Говоруха, Б. В. Літовченко [та ін.] ; за ред. док. економ. наук, професора засл. діяча науки і техніки України Ю. Є. Петруні. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 213 с.
38. Свидрук І. І. Теорія організації : підручник : затв. МОН України / І. І. Свидрук, Ю. Б. Миронов, О. О. Кундицький. Львів : Новий Світ-2000, 2018. 178 с.
39. Старченко Г. В. Операційний менеджмент : навчальний посібник : [рек. МОН України як навч. посібник для студ. ВНЗ] / Г. В. Старченко, І. В. Калінько, І. А. Косач ; МОН України, Чернігівський держ. ін-т економіки і управління. Київ : Кондор, 2018. 231 с.
40. Стройко Т. В. Міжнародні організації : рек. МОН України як навч. посіб. для студ. ВНЗ; МОН України, Миколаївський НУ імені В. О. Сухомлинського. Київ : Кондор, 2018. 249 с.
41. Ткаліч Т. І. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини : навчально-методичний посібник для студ. ВНЗ : галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки», напрям підготовки: 056 «Міжнародні

- економічні відносини» та 051 «Управління персоналом та економіка праці» / Т. І. Ткаліч ; Миколаївський нац. ун-т імені В. О. Сухомлинського, Миколаївський міжрегіональний ін-т розвитку людини. Миколаїв : Румянцева Г. В., 2018. 474 с.
42. Управління міжнародним бізнесом : конспект лекцій для студентів економічного спрямування, аспірантів, викладачів / Н. Г. Ушакова, К. Ю. Величко, О. І. Печенка. Харків : Видавництво «Форт», 2016. 126 с.
43. Управління сучасним офісом (офіс-менеджмент) : навч. посібник : рек. МОН України для студ. ВНЗ / С. П. Шевчук, В. А. Скороходов, В. М. Жуковська [та ін.] ; МОН України, Південнослов'янський ін-т Київського славістичного ун-ту. Київ : Професіонал : Центр учбової літератури, 2018. 183 с.
44. Ephraim Okoro. Cross-Cultural Etiquette and Communication in Global Business: Toward a Strategic Framework for Managing Corporate Expansion. *International Journal of Business and Management*, 2012. P. 130–138.
45. Trevisani, D. Negoziazione interculturale. *Comunicare oltre le barriere culturali*. Milan : Franco Angeli editore, 2005.